

Месеца јануара, у 4. дан:

Житије светог оца нашег Евстатија I, архиепископа Србског.*1

*2

лажени Евстатије би рођен у Будимљанској жупи од богобојажљивих родитеља. Жарко волећи своје родитеље, он измалена развијаше у себи љубав к Богу: избегавао је таште забаве, неговао у себи врлине, ревносно посећивао цркву и с уживањем пратио божанствено појање и читање, старајући се да разуме смисао тога. Једном он дође к својим родитељима и рече им: „Ја силно желим да се учим; дајте ме да учим књигу“.

Чувши овакве речи, родитељи се обрадоваше, заблагодарише Богу што усади тако добру жељу у душу њиховог детета, па нађоше учитеља да њиховог сина учи књизи. И помоћју Божјом он за кратко време превазиђе у учењу све своје вршњаке. Посветивши се сав изучавању божанствених књига, он нимало није мислио ни о једу, ни о пићу, ни о оделу, па је чак мало мислио и о родитељима, него је сву љубав своју и наду полагао на Господа. А када постаде пунолетан и озбиљно размисли о своме призвању, он одлучи да остави родитељски дом и пође путем Господњим као монах. Зато се упути у Зетску област, у манастир светог Архангела Михаила, где се налазило и седиште Зетске епископије. Ту га епископ Неофит постриже у монашки чин, и он стаде проводити врло строг подвижнички живот, дан и ноћ посвећујући молитви и не осврћући се натраг ка таштини света коју беше оставио. Одликујући се уздржањем и чистотом живота, изнуравајући себе постом и бдењем, он је непропустљиво хитао у цркву на дневна и ноћна богослужења, строго држао келејно молитвено правило, а у остало време предавао се богомислију и умној молитви. Немајући никакву сопственост, он се старао да од одређеног му манастиром удела за храну и одело уштеди ради раздавања ништима. Подвизавајући се у манастирској тишини са потпуним смирењем, он ипак брзо постаде познат у целом том крају као велики подвижник који подражава древне оце.

Не задовољавајући се монашким подвижништвом у свом манастиру, Евстатије гораше од жеље да посети свети град Јерусалим ради поклоњења Гробу Господњем и осталим светињама. Не откривајући ником ову тајну намеру своју, он са сузама мољаше Господа Христа да га удостоји да оствари пламену жељу своју: да срећно отпутује у Свети Град и поклони се месту где је Он пролио своју крв за спасење рода људског, и где је учинио велика чудеса.

^{1*} Може се читати као Синаксарско житије на своме месту, после 6. Песме канона. (Примедба приређивача)

^{2*} Узето из „Житија светих за месец јануар“ Ј. Поповића, стр. 152-155. (Примедба приређивача)

Молитва угодника Божјег би услишена. Када он размишљао о томе где би нашао богобојажљиве сапутнике, к њему дођоше два монаха, као од самог Господа послани, и они му у разговору рекоше да путују у Јерусалим да се поклоне Гробу Господњем. Заблагодаривши Господу Богу и поклонивши се пречистој икони Његовој и икони светог Архистратига Михаила, он радосна и весела срца крену са ова два монаха на давно жељени пут. Помоћу Божјом он лако и благополучно стиже у Јерусалим. Ту се он побожно поклати Гробу Господњем и свима светињама на месту страдања Господњих. Не журећи, он обиђе сва света места и наслађиваше се посматрајући их. Посети он и сву околину Јерусалима где живљаху преподобни и богобојажљиви мужеви – подвижници, учећи се од њих и усвајајући њихова правила живота и подвига.

Пошто проведе дуго време у Светој Земљи, он крену натраг, али не право у своју отаџбину већ у Свету Гору Атонску, желећи да види тамошњи монашки живот и да се наслади душекорисним разговорима о подвижништву и чистоти душевној и телесној. Допутовавши у Свету Гору, преподобни Евстатије се настани у српском манастиру Пресвете Богородице Хилендару. Ту се он са великим усрђем предаде монашким подвизима, са смирењем и покорношћу обављајући сваки посао, одређен му као послушање, неизоставно посећујући сва црквена богослужења и предајући се насамом ноћној молитви и богомислију. Тако проведе он много година и постаде познат међу свима атонским подвижницима. Многи седи старци, а не само млађи монаси, често долажаху к Евстатију, и с љубављу и духовном утехом вођаху душеспасоносне разговоре.

После неколико година таквог подвижничког живота, Евстатије би једнодушном одлуком сабора целе Свете Горе постављен за игумана манастира Хилендару. Поставши управитељем манастира, Евстатије се стаде још усрдније подвизивати, пружајући пример у сваком труду и врлини, учећи речју и делом. Водећи врлински живот на тако видном положају, преподобни Евстатије се веома прочу и стече свеопшту љубав не само код атонских подвижника него и код мирјана, и то не само код простих људи него и код великаша и царева. Сви су хитали да Евстатију укажу почаст и да га обаспу даровима. Али те дарове он није примао за себе, него их је дарежљивом руком раздавао беднима, удовама, сирочади, који нису имали хране и крова. Благочестиви краљеви српски, чувши за високе врлине преподобног Евстатија, прибегаваху к њему за савет, и његову обитељ обасипаху изобилним даровима. Блажени Евстатије ревноваше да у свему иде трагом великог Саве, оснивача Хилендарске обитељи.

Није чудновато онда што при таким преимућствима и врлинама преподобни Евстатије би, и против своје воље, изабран и рукоположен за епископа Зетске епархије, са седиштем у оном манастиру светог Архистратига

Михаила у коме он као младић прими анђелски образ монашки. Искусан у духовном животу и у црквеним пословима, блажени Евстатије, поставши владика, са великим успехом обављаше своје пастирске дужности и постаде најистакнутији епископ српски. А када сконча архиепископ српски Јоаникије, благочестиви краљ српски Милутин сазва сабор епископа, игумана и бољара; и сабор једногласно изабра на српски архиепископски престо светог Саве овог благочестивог епископа зетског Евстатија. По смирености својој епископ Евстатије покуша да се одрекне тако високог и одговорног положаја. Али му то не примише; и он ускоро би свечано од целокупног сабора узведен на архиепископски престо. Свети Евстатије се покори промислу Божјем, и пламеном молитвом заблагодари Господу Богу на великим милостима Његовим, којих он сматраше себе недостојним.

Истрајно се трудећи на спасењу своје душе, свети Евстатије се пламено брињаше око добра поверене му Српске цркве. Архиепископски престо српски располагао је у то време великим богатствима, и свети Евстатије уложи све старање на то, да ниједна црква не оскудева ни у чему потребном, и он штедро додељиваше сиромашним црквама оно што им је потребно.

Свети Евстатије није дуго управљао Српском црквом (од 1279-1286): седам година после свог ступања на високи престо он се тешко разболе и виде да му се приближава крај. Налазећи се у предсмртној болести, он није роптао него је с радошћу очекивао одлазак из овог земаљског света у небеске обитељи. Находећи се тада у својој архиепископији, у Жичи, он се усрдна спремао и молио Господа да му подари мирну кончину. Око болникове постеље беше се сабрао сав црквени Сабор српски: оближњи епископи, игумани и монаси, и сав клир црквени. Сви плакаху, видећи где се приближава крај њиховом учитељу и архипастиру. Но, болник, подигавши се с постеље, обрати се онима што плакаху: Оставите такву жалост; узвеличајте Господа са мношвом, и узвисимо име Његово заједно (Псал. 33,4).

Сви присутни обратише се од плача к молитви и песнопјенију на исход душе. Затим се свети Евстатије причести Светим Тајнама. И после малог одмора он се обрати присутнима: Ходите, возљубљени, да дамо један другоме последњи целив, јер се ја растајем с вама.

Ово праштање изазва много ридања код духовне деце светог Евстатија. Напоследку, подигавши руке своје к небу, блажени изговори ове речи: „Ти знаш крај свачијег живота, Боже богова и Господе господа, у руке Твоје предајем дух мој!“ – Тако се дивно и славно престава свети Евстатије. То би године 1286, јануара четвртог.

Духовна лица, која се беху сабрала крај одра, заједно са мирјанима сахранише са чешћу тело блаженог архиепископа у Жичи, у храму Спаситеља, положивши га у мермерну раку, коју раније беше припремио себи сам свети Евстатије. Ускоро после сахране, на гробу светог покојника стадоше се збивати знамења и чудеса. Понекад су на гробу виђали где горе свеће; понекад пак ноћу су се чуле код гроба неке речи, некакав разговор, као да се ту слегло много хиљада људи. Један човек, који служаше при храму Спаситеља, боловаше од носа. Много је средстава он пробао и много новаца на лечење истраћио, али помоћи није било. Изгубивши наду у земаљска средства, болесник се пламеном молитвом обрати ка Господу Богу и Пречистој Матери Његовој у храму Спаситеља, на сваком богослужењу стојећи неуморно крај раке преподобног Евстатија. Једне ноћи болесник виде у сну себе где стоји, као што имађаше обичај и на јави, крај раке преподобног Евстатија; к њему се јави благолики муж у архијерејском одјејању и упита га шта му треба. Болесник исприча све по реду. Тада му дошавши муж рече: „Мене је Господ послао да те исцелим; само не греши више, да не би још горе пострадао“. При овим речима он прекрсти болника и дотаче се ране његове. Болник га упита: „Ко си ти, свети владико?“ Дошавши одговори: „Ја сам слуга Христов, монах, име ми је Евстатије, лежим на овом месту“.

Болник се пробуди и препаде, па са страхом похита к тадашњем архиепископу Јакову и обавести њега и цео сабор о овом чудесном виђењу. Тада пак болник се потпуно исцели, и сви прославише Господа и Његовог светитеља Евстатија.

Чудеса на гробу светог Евстатија стадоше се умножавати. Једном нађоше три изванредно лепа цвета где беху израсла на мермерној раки његовој, иако је она била потпуно сув камен, и на њој није било ни земље нити икакве влаге. Ово чудесно знамење наведе све на мисао, да Бог прославља Свога угодника и обнавља тело његово нераспадљивошћу. Тада се пак једноме од монаха тога манастира, еклисиарху, у ноћном виђењу јави неки страшан младић са пламеним мачем у рукама, и са гневом рече: „Зашто сте нехатни видећи таква знамења? или не разумете да телу преминулог није одређено да види труљење, већ треба да буде извађено из земље?“

Обавештен о свима овим чудесима, благочестиви краљ Милутин се посаветова са архиепископом Јаковом, па нареди да се рака свечано отвори. А кад рака би отворена, у њој се показа нетљено тело светитељево, као да је живо. Тада оно би са великом чешћу подигнуто из гробне раке, положено у кивот и постављено у храму. И би одређено да се празнује дан светитељевог престављања, четврти јануар.

После извесног времена, због опасности од непријатељских најезда, мошти светог Евстатија, старањем архиепископа Јакова, бише пренесене из Жиче у Пећ, где и почиваху под спудом у храму Пећке Патријаршије до 1737 г. када бише однесене на неко друго место.